

Sygn. akt VII U 813/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Ewa Piotrowska

Protokolant: sekr. sądowy Anna Wielgosz

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2016 r. w Gdańsku

sprawy R. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania R. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 25 lutego 2015r. nr (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję i ustala, że świadczenie wnioskodawczyni R. N. nie podlega zmniejszeniu o rozliczenie dopłat do kwoty minimalnej emerytury za lata 2012-2013;
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz R. N. kwotę 221,40zł (dwieście dwadzieścia jeden złotych 40/100) tytułem należnych kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt VII U 813/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25.02.2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przeliczył, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego z instytucją zagraniczną, emeryturę ubezpieczonej **R. N.** w wysokości proporcjonalnej od 01.03.2015 r. w oparciu przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) oraz rozporządzenia WE 883/04 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L166z 2004 r. ze zm.). Pozwany wskazał, iż obliczoną wysokość świadczenia na kwotę 553,14 zł, podwyższono do kwoty najniższej emerytury tj. do 844,45 zł od dnia 01.03.2015 r. Nadto pozwany wskazał, iż wysokość świadczenia ustala się według proporcji 88 miesięcy pracy w P. do 328 miesięcy łącznej pracy z uwagi na ubezpieczenie za granicą tj. w kwocie 226,56 zł oraz dopłatę do minimum w kwocie 109,03 zł. Świadczenie zaś zmniejsza się z powodu potrącenia rozliczonej zaliczki o kwotę 167,79 zł (k. 331 akt rentowych).

W odwołaniu od decyzji ubezpieczona wskazała, iż nie zgadza się z rozliczeniem dopłaty do minimum emerytury z lat 2012 i 2013 r. Podniosła, że przyjęte do rozliczenia przez organ rentowy kwoty emerytury z poszczególnych miesięcy nie są zgodne ze stanem faktycznym, a różnice wynikają z uwagi na ciągłe wahania kursu walut między Litwą i Polską. Odwołująca podkreśliła, że wiarygodne są jedynie kwoty faktycznych comiesięcznych przelewów z tytułu emerytury

tj. z L. i z ZUS w S.. Nadto niezrozumiałym jest dla niej nierozliczanie dopłat do minimum emerytury na bieżąco, na przykład corocznie. Kumulowanie przez ZUS nadpłat powoduje natomiast trudności w ich spłacie, co tym bardziej jest utrudnione w sytuacji, gdy ubezpieczona przeznaczająca większość emerytury na zakup koniecznych leków, jako że jest ciężko chora. Ubezpieczona do odwołania dołączyła również zestawienie comiesięcznych wpływów emerytury z L. sporządzonych w oparciu o wyciągi z jej konta bankowego (k. 2-4 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o oddalenie odwołania oraz podtrzymał stanowisko prezentowane w zaskarżonej decyzji. Nadto pozwany wyjaśnił, iż ubezpieczona pismem z 20.02.2015 r. poinformowana została o dokonaniu rozliczenia jej świadczenia w oparciu o uzyskanie informacji z instytucji zagranicznej, czego celem było ustalenie, czy do wypłaty świadczenia za okres od 01.01.2012 r. – 31.12.2012 r i od 01.01.2013 r. do 31.12.2013 r. przysługiwała dopłata do kwoty minimalnej emerytury. W oparciu o powyższe okazało się, że kwoty otrzymanych przez ubezpieczoną świadczeń w roku 2012 i 2013 (łącznie polskiego i l.) przekroczyły kwoty minimalnej emerytury, a w konsekwencji dopłata do minimum emerytury przysługiwała w kwocie niższej niż faktycznie wypłacona. Z tego tytułu nadpłata za 2012 r. wyniosła 1030,02 zł, a za 2013 r. – 42,20 zł.

Nadto pozwany podał, iż dopłata do minimum wypłacana jest na podstawie art. 50 Rozporządzenia Rady EWG nr 1408/71, a począwszy od 01.05.2010 r. - na podstawie art. 58 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004, rozliczenie zaś kwot dopłat do minimum możliwe jest wyłącznie w oparciu o informacje uzyskane ze strony l., przy czym przepisy nie określają częstotliwości z jaką należy dokonywać rozliczeń dopłat do minimum. Pozwany również podał, iż przy przeliczaniu kwoty zagranicznej emerytury lub renty na walutę polską dla celów obliczenia przez ZUS kwoty dopłaty, uregulowania dotyczące daty, którą bierze się pod uwagę zawarte są w Decyzji nr H3 z dnia 15.10.2009 r. Komisji ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego (Dz. U. UE C 106 z 24.04.2010 r. str. 56 i następne). Pozwany podkreślił również, iż z uwagi na to, iż przedmiotowy dodatek do emerytury nie ma charakteru świadczenia trwałego, należy traktować go jako zaliczkę podlegającą rozliczeniu, natomiast rozliczenie wypłaconego świadczenia zaliczkowego (wypłata wyrównania lub rozpoczęcia potrąceń) nie wymaga wystawienia tytułu wykonawczego, tym samym brak jest podstaw do zastosowania art. 138 ustawy emerytalnej oraz do wstrzymania dokonywanych potrąceń z tytułu rozliczonej zaliczki dopłaty do minimum (k. 6-7 akt sprawy).

Pismem z dnia 05.06.2015 r. ubezpieczona podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko przedstawione w odwołaniu i wniosła o oddalenie żądania pozwanego organu zwrotu nadpłaconych dopłat. Nadto odwołująca podała, iż to zadaniem pozwanego organu jest wykazanie w oparciu, o jakie przepisy i według jakich kryteriów dokonał przeliczenia kursu walut, z którymi to ubezpieczona się nie zgadza(k. 21-24 akt sprawy).

W piśmie procesowym z dnia 20.09.2015 r. pełnomocnik ubezpieczonej podtrzymał wniesione przez nią odwołanie od zaskarżonej decyzji i wniósł o przeprowadzenie dowodu z załączonych do pisma dokumentów (m.in. listy operacji na koncie ubezpieczonej za okres 01.01.2012 r. do 31.12.2014 r. oraz faktur obrazujących wysokości ponoszonych kosztów leczenia przez ubezpieczoną). Nadto dodano, iż twierdzenia organu rentowego, iż w niniejszej sprawie nie ma zastosowania art. 138 ustawy emerytalnej są chybione, albowiem przepis ten reguluje kwestię zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. (k. 57- 136 akt sprawy).

Pismem z dnia 3.11.2015 r. pozwany podtrzymał stanowisko w sprawie a dodatkowo, poza ponownym wyjaśnieniem regulacji zawartych w cyt. wyżej Rozporządzeniu nr 1048/71 i 883/2004, wskazał, iż dodatek do minimum w odróżnieniu od kwoty emerytury nie ma charakteru trwałego i należy go traktować jako zaliczkę podlegającą rozliczeniu, w związku z czym w sprawie ustalenia wysokości rozliczonej dopłaty do minimum nie została wydana decyzja, gdyż dopłata jest świadczeniem ustalonym zaliczkowo, które podlega rozliczeniu zgodnie z art. 120 ustawy emerytalnej i jako zaliczka podlega zwrotowi w myśl art. 139 ustawy emerytalnej. Nie jest to zaś świadczenie nienależnie wypłacone w rozumieniu art. 138 ustawy emerytalnej (k. 142-145 akt sprawy).

W piśmie procesowym z dnia 29.01.2016 r. pozwany nadto dodał, iż wobec faktu braku informowania przez zainteresowaną o bieżącej wysokości świadczenia l., pozwany mógł dokonać rozliczenia dopiero po otrzymaniu informacji o wypłacie l. świadczeń z tamtejszej instytucji ubezpieczeniowej. (k. 157-158 akt sprawy)

Na rozprawie dnia 14.04.2016 r. odwołująca wskazała, że różnica między faktycznym rozliczeniem emerytury według wpłat na konto bankowe, a rozliczeniem dokonany przez pozwany organ rentowy wynosi 56,17 zł na korzyść pozwanego za lata 2012-2013. Nadto odwołująca wskazała, iż pozwany nigdy nie informował jej w jaki sposób będzie rozliczał wysokość należnej jej emerytury (protokół rozprawy z dnia 14.04.2016 r. k. 162-164 akt sprawy).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni R. N., urodzona dnia (...), w latach 2012-2013 miała miejsce zamieszkania w P.. R. N. posiada p. obywatelstwo.

Decyzją z dnia 08 maja 2007r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał ubezpieczonej R. N. emeryturę w wysokości proporcjonalnej, od dnia 01 lipca 2006r.

Ubezpieczona otrzymuje litewskie świadczenie emerytalne od 01 września 2006 r.

Okoliczności bezsporne

Poprzednio pozwany decyzjami z 14.08.2012 r., 31.10.2012 r. i 15.03.2013 r. dokonał przeliczenia należnej ubezpieczonej emerytury w oparciu o uzyskane od instytucji l. informacje o wysokości świadczenia zagranicznego. W wyniku rozpoznania odwołania ubezpieczonej od w/w decyzji, Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie VII U 578/13 zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, iż świadczenie wnioskodawczyni nie podlega pomniejszeniu o rozliczenie zaliczek za lata 2009,2010 i 2011.

Okoliczności bezsporne, a nadto wyrok w sprawie VII U 578/13 tut. Sądu wraz z uzasadnieniem – k. 289-306 akt rentowych;

Wykonując wyrok Sądu Okręgowego w sprawie VII U 578/13, ZUS wydał decyzję z 07.04.2014 r. o ponownym ustaleniu emerytury od 01.09.2012 r. Wówczas ustalił wysokość emerytury w kwocie 226,56 zł i dopłatę do minimum w kwocie 113,63 zł

Dowód: decyzja z 07.04.2014 r. – k. 308 akt rentowych;

Pozwany organ rentowy na decyzjach wydanych w 2012 r. (17.04.2012 r., 18.06.2012r.) uczynił wzmiankę o treści „wyplaconą dopłatę do minimum należy traktować jako zaliczkę, która podlega rozliczeniu i zwrotowi od dnia przyznania świadczenia zagranicznego”. Wzmianki takiej nie uczynił na decyzjach z 14.08.2012 r., 31.10.2012 r.

W decyzjach pozwanego wydanych w 2013 r. – z 23.07.2013 r., 15.03.2013 r. – brak jest informacji o zaliczkowych charakterze dopłat oraz o stosowanych przez organ rentowy zasadach rozliczenia dopłat.

Dowód: decyzje pozwanego organu rentowego z 17.04.2012 r., 18.06.2012 r., 14.08.2012 r., 31.10.2012 r., 23.07.2013 r., 15.03.2013 r. – k. 122-123, 146-147, 169-170, 196-197, 247-249, 269-271 akt rentowych;

W dniu 08.04.2014 r. pozwany organ rentowy zwrócił się do l. instytucji ubezpieczeniowej z prośbą o podanie kwot świadczenia ubezpieczonej za lata 2012 i 2013, wskazując jako cel uzyskania powyższych informacji rozliczenie dopłat do minimum. Informacja zwrotna z l. instytucji ubezpieczeniowej wpłynęła do pozwanego w dniu 14.05.2014 r. Jak wynika z zestawienia tabelarycznego przedstawionego przez w/w instytucję, wysokość emerytury przyznanej przez l. ubezpieczyciela ubezpieczonej w okresie od stycznia do grudnia 2012 r. oraz od stycznia do grudnia 2013 r. wynosiła 420,41 Lt, łącznie za w/w okres w kwocie (...),84 (...).

Dowód: pismo pozwanego skierowane do l. instytucji ubezpieczeniowej z 08.04.2014 r. – k. 309-310 akt rentowych; odpowiedź litewskiej instytucji ubezpieczeniowej z 14.05.2014 r. wraz z tabelarycznym zestawieniem świadczeń za 2012 i 2013 r. – k. 313 – 316 akt rentowych;

W oparciu o uzyskane od l. instytucji ubezpieczeniowej informacje, pozwany organ rentowy dokonał rozliczenia dopłaty do minimum za rok 2012 i 2013. Dokonując rozliczenia za rok 2012 r. pozwany przyjął, iż kurs waluty l. (...) na Euro wynosi 3,45, natomiast kurs przeliczenia Euro na PLN wynosi 4,505000 – w miesiącach styczniu i lutym, 4,200500 – w miesiącach od marca do października, 4,105700- w listopadzie i grudniu. Z rozliczenia pozwanego za rok 2012 r. wynika, iż kwota nadpłaconej przez pozwanego dopłaty do minimum emerytury dla ubezpieczonej wynosi 1030,02 zł.

W zakresie dokonanego przez pozwanego rozliczenia dopłaty do minimum za 2013r. wynika, iż pozwany przyjął kurs waluty l. (...) na Euro w wysokości 3,45 (przez cały 2013 r.), zaś kurs przeliczenia Euro na PLN w wysokości 4,105700 – w miesiącach styczniu i lutym i 4,179200 – w miesiącach od marca do grudnia.

Z rozliczenia pozwanego za rok 2013 r. wynika, iż kwota nadpłaconej przez pozwanego dopłaty do minimum emerytury dla ubezpieczonej wynosi 42,20 zł.

Dowód: rozliczenie dopłaty do minimum dokonane przez pozwanego za 2012 i 2013 r. – zestawienie tabelaryczne – k. 324 i 325 akt rentowych;

W dniu 23.01.2015 r. pozwany zwrócił się ponownie do l. instytucji ubezpieczeniowej z prośbą o podanie kwot świadczenia ubezpieczonej za 2014 r., wskazując jako cel uzyskania powyższych informacji rozliczenie dopłat do minimum.

Informacja zwrotna z l. instytucji ubezpieczeniowej wpłynęła do pozwanego w dniu 18.02.2015 r. wraz z tabelarycznym zestawieniem kwot przyznanego świadczenia l. za okres od stycznia do grudnia 2014 r.

Do chwili obecnej pozwany nie dokonał rozliczenia dopłat do minimum emerytury za rok 2014 i nie wydał w tym przedmiocie decyzji.

Dowód: pismo pozwanego skierowane do l. instytucji ubezpieczeniowej z 23.01.2015 r. – k. 317-318 akt rentowych; odpowiedź litewskiej instytucji ubezpieczeniowej z 14.05.2014 r. wraz z tabelarycznym zestawieniem świadczeń za 2014 r. – k. 326-329 akt rentowych;

W latach 2012 – 2013 r. pozwany organ rentowy nie informował ubezpieczonej, na jakich zasadach i podstawach prawnych oraz w oparciu o jaki mechanizm dokonywane jest rozliczenie dopłat do minimum, nadto nie zobowiązywał ubezpieczonej do bieżącego informowania o wysokościach otrzymywanych od l. instytucji ubezpieczeniowej emerytur.

Dowód: zeznania ubezpieczonej oraz świadka M. N. – protokół rozprawy z dnia 14.04.2016 r. wraz z nagraniem CD - k. 162-164 akt sprawy;

Zaskarżoną decyzją z dnia 25.02.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przeliczył, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego z instytucją zagraniczną, emeryturę ubezpieczonej w wysokości proporcjonalnej od dnia 01.03.2015 r. w oparciu przepisy ustawy emerytalnej oraz rozporządzenia WE 883/04 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Pozwany wskazał, iż obliczoną wysokość świadczenia w wysokości 553,14 zł, podwyższono do kwoty najniższej emerytury 844,45 zł od 01.03.2015 r. Nadto pozwany wskazał, iż wysokość świadczenia ustala się według proporcji 88 miesięcy pracy w P. do 328 miesięcy łącznej pracy z uwagi na ubezpieczenie za granicą tj. w kwocie 226,56 zł oraz dopłatę do minimum w kwocie 109,03 zł. Świadczenie zaś zmniejsza się z powodu potrącenia rozliczonej zaliczki o kwotę 167,79 zł

dowód: zaskarżona decyzja pozwanego z 25.02.2015 r. – k. 331 akt rentowych;

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy, w tym aktach pozwanego organu rentowego, których prawdziwości i rzetelności nie kwestionowała żadna ze stron postępowania. Ustalenia

faktyczne Sąd poczynił również w oparciu o zeznania ubezpieczonej oraz świadka M. N. – męża odwołującej, które uznał za wiarygodne i korespondujące z treścią zgromadzonej dokumentacji.

Sąd zważył, co następuje :

W ocenie Sądu, w świetle poczynionych ustaleń faktycznych, odwołanie skarżącej zasługuje na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie koncentrował się w istocie na ustalenia, czy pozwany organ rentowy miał podstawy prawne do dokonania wobec ubezpieczonej rozliczenia dopłaty do minimum emerytury za lata 2012 i 2013 r. oraz czy zasadnie w związku z dokonaniem rozliczeniem dokonuje potrąceń z bieżących świadczeń kwot z tytułu „nadpłaconej kwoty dopłaty do minimum” za rok 2012 r. w wysokości 1.030,02 zł oraz za rok 2013 w wysokości 42,20 zł.

Wskazać na wstępie należy, iż wnioskodawczyni mająca miejsce zamieszkania w P., pobiera świadczenie proporcjonalne, ustalone na podstawie ustawodawstwa polskiego i l., osobno w obu tych krajach. Przy czym suma tych świadczeń jest niższa od najniższej emerytury w rozumieniu art. 85 ustawy z dnia 17 września 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 poz. 1440) – dalej ustawa emerytalna.

Reguły wspólnotowej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego zostały określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, s. 1–123) – obowiązującego od 01.05.2010 r. - dalej rozporządzenie 883/2004.

Zgodnie z brzmieniem art. 50 ust. 1 „rozporządzenia 883/2004” wszystkie instytucje właściwe określą uprawnienie do świadczeń na podstawie ustawodawstw Państw Członkowskich, którym podlegał zainteresowany, kiedy złożone zostanie podanie o przyznanie świadczenia, o ile zainteresowany w sposób wyraźny nie ubiega się o odroczenie przyznania świadczeń z tytułu starości na podstawie ustawodawstwa jednego lub więcej Państw Członkowskich.

Z kolei art. 58 ust 1 stanowi, że świadczeniobiorca, do którego stosują się przepisy niniejszego rozdziału, nie może, w Państwie Członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania i na podstawie ustawodawstwa którego płatne jest świadczenie, otrzymać świadczenia, które jest niższe od świadczenia minimalnego ustalonego przez to ustawodawstwo za okres ubezpieczenia lub zamieszkania równy wszystkim okresom brany pod uwagę do wypłaty zgodnie z przepisami niniejszego rozdziału.

Z treści ust. 2 wynika zaś, że instytucja właściwa tego Państwa Członkowskiego wypłaca uprawnionemu przez okres jego zamieszkania na terytorium tego państwa dodatek równy różnicy między całkowitą wysokością świadczeń należnych na podstawie przepisów niniejszego rozdziału a kwotą świadczenia minimalnego.

Celem art. 58 rozporządzenia nr 883/2004 jest zapobieżenie sytuacji, w której ubezpieczony, pobierając świadczenia obliczane w oparciu o przedmiotowy akt prawny, otrzymałby niższe świadczenie aniżeli minimalne świadczenie w kraju, w którym ma miejsce zamieszkania i na podstawie ustawodawstwa którego jest ono wypłacane. Innymi słowy regulacja dotyczy ubezpieczonego, który mając w P. miejsce zamieszkania, pobiera świadczenie ustalone na podstawie ustawodawstwa polskiego i innego państwa członkowskiego. W jego przypadku instytucją właściwą dla realizacji świadczenia jest instytucja polska, która w porozumieniu z instytucją zagraniczną ustala świadczenie proporcjonalne. Jeśli skutek tego wyliczenia okaże się, że ustalona kwota jest niższa od minimalnego świadczenia emerytalnego wypłacanego w P., to w takim przypadku zgodnie z ust. 2 instytucja właściwa wypłaca uprawnionemu przez okres jego zamieszkania w P. dodatek równy różnicy między całkowitą wysokością świadczeń należnych a kwotą minimalnego świadczenia. Jeśli ubezpieczony zmieniłby miejsce zamieszkania, wówczas mógłby pobierać dodatek z państwa członkowskiego państwa zamieszkania. (zob. Komentarz do art. 58 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego – Krzysztof Ślebzak).

Natomiast jak wynika z Decyzji Nr P1 z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie wykładni art. 50 ust. 4, art. 58 i art. 87 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w odniesieniu do przyznawania

świadczeń z tytułu inwalidztwa, starości oraz rent rodzinnych (Dz.U.UE.C.2010.106.21), dalej Decyzja Nr P1, instytucja przyznająca dodatek zgodnie z art. 58 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 informuje instytucję właściwą jakiegokolwiek innego państwa członkowskiego, na podstawie ustawodawstwa którego beneficjent jest uprawniony do świadczenia przyznawanego zgodnie z przepisami rozdziału 5 tego rozporządzenia. Natomiast instytucja właściwa jakiegokolwiek innego państwa członkowskiego, gwarantująca beneficjentowi świadczenia w ramach rozdziału 5 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, informuje w styczniu każdego roku instytucję wypłacającą dodatek o sumie świadczeń wypłacanych przez nią beneficjentowi od dnia 1 stycznia tego samego roku.

Zwrócić należy uwagę, iż treść cytowanego wyżej przepisu art. 58 Rozporządzenia 883/2004, jakkolwiek precyzyjnie określa podmioty zobowiązane do przyznania dopłaty do minimum emerytury oraz kwoty graniczne świadczeń, do których przysługuje dopłata, to jednak nie ustala zasad i mechanizmów rozliczania dopłat do minimum przez instytucje państwa członkowskiego, w którym ubezpieczony zamieszkuje. Podobna sytuacja zachodzi również w odniesieniu do treści wspomnianych regulacji Decyzji Nr P1, które pomimo iż stanowią wykładnię stosowania art. 58 rozporządzenia, nie opisują sposobu rozliczania dopłat do minimum, wskazują jednak, że w styczniu każdego roku instytucja gwarantująca świadczenie informuje instytucję wypłacającą dodatek o sumie świadczeń wypłacanych przez nią beneficjentowi od dnia 1 stycznia tego samego roku (ów zapis stanowi jednak w ocenie Sądu istotną wskazówkę interpretacyjną dla kwestii pobierania dodatku, o czym niżej).

Reasumując powyższy fragment rozważań należy stwierdzić, że wspomniany art. 58 rozporządzenia oraz regulacje decyzji P1 nie stanowią w ocenie Sądu podstawy prawnej upoważniającej Zakład Ubezpieczeń Społecznych do dokonywania rozliczenia dopłaty do minimum „z dołu” i w dowolnych zakresach czasowych.

Podstawy takiej nie stanowią w ocenie Sądu przywołany przez pozwanego przepis prawa krajowego tj. art. 120 ustawy emerytalnej, jak i przepisy przywołanej przez organ rentowy Decyzji nr H3 z dnia 15.10.2009 r. Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego (Dz. U. UE C 106 z dnia 24.04.2010 r.).

Art. 120 ustawy emerytalnej stanowi, że jeżeli prawo do świadczeń zostało udowodnione, ale zainteresowany nie przedłożył dowodów niezbędnych do ustalenia wysokości świadczeń, organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia w kwocie zaliczkowej zbliżonej do kwoty przewidywanych świadczeń. Ust. 2 stanowi, iż organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia, o których mowa w ust. 1, również wtedy, gdy składki należne za okres, z którego ustalono podstawę obliczenia emerytury określonej w art. 26, zostały zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego w terminie uniemożliwiającym ich uwzględnienie w podstawie obliczenia świadczenia w dniu wydania decyzji w sprawie prawa do świadczenia i ustalenia jego wysokości.

Zdaniem Sądu ów przepis nie ma zastosowania ubezpieczonej, bowiem nie miała ona obowiązku przekładania żadnych dowodów niezbędnych do ustalenia świadczenia. W każdym razie organ rentowy nie udzielił jej w tym zakresie żadnego pouczenia. W konsekwencji bezpodstawne jest także stosowanie przez organ rentowy art. 139 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej poprzez dokonywanie potrąceń z bieżącego świadczenia.

Podobnie wspomniana Decyzji nr H3 nie jest podstawą prawną dokonywanych przez pozwanego rozliczeń dopłaty do minimum. Decyzja H3 stanowi akt wykonawczy rozporządzenia nr 883/2004 i dotyczy w istocie określenia daty, którą bierze się pod uwagę przy ustalaniu kursu wymiany walut przy wyliczaniu określonych świadczeń lub składek. Przepisy w/w aktu mają zatem charakter techniczny i nie określa mechanizmów dotyczących rozliczenia dopłat do minimum emerytury przyznanych na podstawie art. 58 rozporządzenia 883/2004. Za zasadne można uznać jedynie stosowanie przez pozwanego regulacji wynikającej z Decyzji H3 w sytuacji konieczności ustalania kursu wymiany walut przy wyliczaniu określonych świadczeń na ściśle określoną datę.

Zdaniem Sądu należy tu zwrócić uwagę, że działalność organu rentowego polegające na rozliczaniu dopłat do minimum „z dołu” i to w dowolnie określonych sekwencjach czasowych w sytuacji, gdy ubezpieczona nie jest w stanie - pobierając na bieżąco świadczenie wypłacane jej przez instytucję litewską oraz polską wraz z dopłatą do minimum - ustalić, czy pobiera świadczenie należne (w wysokości minimalnej emerytury), czy też świadczenie w jakiejś części nienależne (przekraczające wysokość minimalnej emerytury) jest działaniem arbitralnym i istotnie naruszającym

interes ubezpieczonej. Nawet bowiem gdyby ubezpieczona comiesięcznie dokonywała przewalutowania świadczenia l. na złotówki (stosując kurs wskazany w Decyzji H3) i pobierała z dopłaty jedynie brakującą część do wysokości świadczenia minimalnego, a resztę zwracała organowi, to owo jej staranne działanie i tak miałyby się nijak do późniejszego rozliczenia dokonywanego przez organ rentowy „z dołu” po dowolnie ustalonym okresie rozliczeniowym i po przyjęciu kursu tego rozliczenia także „z dołu” stosownie do art. 5 decyzji H3.

Z pewnością przy analizie niniejszej sprawy nie można abstrahować od faktu, że ubezpieczona otrzymuje łącznie świadczenie odpowiadające wysokością jedynie kwocie minimalnej emerytury. Budzi sprzeciw to, aby przy tak niskiej kwocie świadczenia organ rentowy dokonywał potrąceń z tytułu ewentualnie nadpłaconych kwot dopłat do minimalnego świadczenia po ustaleniu kwoty należnej dopłaty na dość przypadkową datę, tj. wówczas kiedy organ rentowy przystąpi do kolejnego rozliczenia.

Jak wynika z treści dokumentacji akt rentowych, pozwany organ w celu uzyskania informacji o wypłaconych ubezpieczonej kwotach emerytury l. za sporne lata 2012 i 2013r. zwrócił się dopiero w kwietniu 2014 r. Przy czym co również istotne, pomimo uzyskania w/w informacji już po ok. miesiącu, rozliczenia dopłat do minimum emerytury dokonał dopiero w zaskarżonej decyzji z 25.02.2015 r. Rezultatem dokonania w/w rozliczenia było ustalenie, iż pozwany nadpłacił ubezpieczonej z tytułu dopłat do minimum emerytury kwoty 1030,02 zł – za 2012 r. oraz 42,20 zł.- za 2013 r., a w konsekwencji uruchomienie przez pozwanego mechanizmu potrąceń w/w należności

W ocenie Sądu zastosowany przez pozwanego mechanizm rozliczeń dopłat do emerytury powoduje, iż ubezpieczona jest zaskakiwana informacjami o nadpłacie świadczeń i obowiązku ich zwrotu, co przy minimalnym pułapie osiąganym przez skarżącą emerytury jest niewątpliwie znaczną niedogodnością, tym bardziej gdy pod uwagę weźmie się jej bardzo zły stan zdrowia (zaawansowany zespół Wegenera) oraz wynikającą z tego konieczność nieprzerwanego i kosztowanego leczenia.

Reasumując, z treści analizowanych wyżej przepisów prawa unijnego wynika to, że:

- państwo członkowskie na terytorium, którego zamieszkuje ubezpieczony zobowiązane jest do wypłaty dodatku równego różnicy między całkowitą wysokością świadczeń mu należnych (sumy emerytury krajowej i zagranicznej) a kwotą świadczenia minimalnego obowiązującego w państwie zamieszkania,
- informacja państwa członkowskiego o sumie świadczeń wypłacanych ubezpieczonemu powinna być przekazywana instytucji państwa wypłacającego dodatek każdego roku w styczniu, przy czym obejmować ma sumę świadczeń wypłacanych od 1 stycznia tego samego roku co przekazanie informacji – zatem świadczeń przewidzianych do wypłaty w okresie od stycznia do grudnia danego roku
- w sytuacji konieczności przeliczenia danej kwoty na walutę innego państwa członkowskiego dla celów ustalenia uprawnienia i wysokości świadczenia (pierwszy raz i przy ponownych ustaleniach wysokości) stosuje się kurs wymiany opublikowany przez Europejski Bank Centralny ostatniego dnia tego okresu (w przypadku gdy zgodnie z krajowymi przepisami, instytucja bierze pod uwagę kwoty np. zarobków lub świadczeń w pewnym okresie przed datą, dla której zostało wyliczone świadczenie) lub kurs wymiany opublikowany pierwszego dnia miesiąca bezpośrednio poprzedzającego miesiąc, w którym przepis musi być zastosowany (w przypadku gdy zgodnie z krajowymi przepisami, dla celów ustalenia wysokości świadczenia instytucja bierze pod uwagę jedną kwotę)

Zdaniem Sądu zacytowany powyżej art. 5 decyzji P1 zobowiązujący instytucję państwa członkowskiego wypłacającą ubezpieczonemu świadczenie do informowania w styczniu każdego roku instytucji państwa członkowskiego zobowiązanego do wypłaty dodatku do minimalnego świadczenia o sumie świadczeń wypłacanych przez nią beneficjentowi od 1 stycznia tego samego roku wskazuje zdaniem Sądu raczej na zamiysł prognozowania wysokości dodatku do minimum na początku każdego roku. Ów zapis nie wyklucza przy tym w ocenie Sądu ewentualnego sprawdzenia przez organ rentowy po zakończeniu roku, czy ubezpieczony w każdym z miesięcy roku otrzymał świadczenie odpowiadające wysokości świadczeniu minimalnemu, a w dalszej konsekwencji ewentualnego wypłacenia wyrównania tego świadczenia. Cytowany jednak zapis czy to art. 58 rozporządzenia WE 883/2004, czy

też art. 5 decyzji P1 nie może w ocenie Sądu stanowić podstawy dla organu rentowego do obciążenia ubezpieczonego obowiązkiem zwrotu nadpłaconych świadczeń.

Zdaniem Sądu podstawy takiej nie stanowi także art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Należy mieć na uwadze to, że kardynalne znaczenie w świetle art. 138 ust.2 pkt. 1 ustawy dla uznani, że świadczenie zostało nienależnie pobrane i podlega zwrotowi ma to czy osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do jego pobierania. Brak pouczenia czyni świadczenie nieodwracalnym, mimo że nie można go nazwać świadczeniem należnym, skoro brak było podstaw jego wypłaty. Obowiązek pouczenia spoczywa na organie ubezpieczeniowym. Powinno ono być wyczerpujące, czytelne, jasne i zrozumiałe dla ubezpieczonego. Takie stanowisko jest ugruntowane w judykaturze i tytułem przykładu można tylko wskazać następujące orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych: uchwała SN z dnia 2.06.1987 r., UZP 19/87, OSNC 1988/9/119; wyrok SA w Krakowie z dnia 11.09.1996 r., III AUr 105/96, OSA 1997/7-8/21; wyrok SA w Poznaniu z dnia 12.01.1996 r., III UAr 344/95; wyrok SA w Rzeszowie z dnia 20.04. 1995 r., III UAr 110/95, OSA 1997/1/3; wyrok SA w Warszawie z dnia 22.02.2000 r., N III AUa 845/99, OSA 2000/10/43 i z dnia 21.11.2000 r., N III AUa 39/00, OSA 2002/1/5.

Obowiązkiem pozwanego w kontekście treści art. 138 ustawy emerytalnej było zatem dokonywanie stosownych pouczeń ubezpieczonej, które jak wynika z akt rentowych, realizowane były wybiórczo przez pozwanego w okresie spornych lat 2012-2013 i miały miejsce wyłącznie w decyzjach z 17.04.2012 r., z 18.06.2012 r., przy czym w kolejnych czterech decyzjach z omawianego okresu brak jest jakiegokolwiek wzmianki w tym zakresie. Zwrócić wypada również uwagę, iż mając na uwadze, iż spór w zakresie rozliczenia dopłat dotyczył lat 2012-2013, a wyrok w sprawie VII U 578/13 został wydany w lutym 2014 r., bezzasadne jest stanowisko pozwanego, iż ubezpieczona po zapoznaniu się z orzeczeniem w w/w sprawie, na bieżąco posiadała wiedzę o charakterze wypłacanych jej dopłat i konieczności ich zwrotu.

Nie sposób również pominąć samej treści stosowanych przez pozwanego pouczeń, które przyjęły następującą redakcję: „wypłaconą dopłatę do minimum należy traktować jako zaliczkę, która podlega rozliczeniu i zwrotowi od dnia przyznania świadczenia zagranicznego”. Jakkolwiek z treści powyższego wynika, że pozwany kwalifikuje dopłatę jako zaliczkę podlegającą rozliczeniu, to jednak z racji braku określonych jednoznacznych i klarownych reguł dokonywanych rozliczeń i poinformowania o nich ubezpieczonej, nie sposób przyjąć, iż miała ona możliwość zastosowania się to tychże – ogólnikowych i obiektywnie rzecz biorąc niezrozumiałych dla przeciętnego ubezpieczonego - pouczeń.

Ja już wspomniano powyżej, z uwagi na przyjęte przez pozwanego dotychczas metody rozliczenia dopłat do minimum emerytury, nawet comiesięczne sprawdzanie przez ubezpieczoną kwot emerytur po przewalutowaniu i skrupulatne ustalanie kwoty dopłaty, nie gwarantuje uzyskania pełnej informacji, czy świadczenie jest należne, czy jednak będzie podlegało zwrotowi po dokonaniu rozliczenia przez pozwanego, tym bardziej w sytuacji, gdy pozwany dokonuje rozliczenia dopłat w odstępach kilkuletnich (jak w przypadku rozliczenia np. roku 2012 dopiero w roku 2015, pomimo posiadania niezbędnych danych do rozliczenia - informacji od I. instytucji ubezpieczeniowej - uzyskanych w maju 2014 r.) z przyjęciem kursu walut z ostatniego miesiąca przed waloryzacją świadczenia krajowego.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu, ubezpieczona nie miała zarówno możliwości zastosowania się do wystosowanych okazjonalnie przez pozwanego pouczeń dotyczących kwalifikacji dopłat do minimum, ale również, nawet gdyby chciała

przy dołożeniu wszelkiej staranności dokonać weryfikacji należnych jej świadczeń i ustalić ich wysokość, aby uchronić się przed pobraniem świadczenia nienależnego, to nie była w stanie tego uczynić.

W ocenie Sądu, brak reguł i transparentności w postępowaniu pozwanego organu uniemożliwia nadanie przedmiotowemu świadczeniu charakteru świadczenia nienależnego i w konsekwencji podlegającego zwrotowi. Tak więc nie zostały spełnione warunki z art. 138 ustawy emerytalnej. Podkreślić należy zdaniem Sądu, iż pozwany nie może kreować sytuacji, w której bez jednoznacznej podstawy prawnej przerzuca całe ryzyko ewentualnej nadpłaty świadczenia na ubezpieczoną i zmuszą ją do czynienia oszczędności z i tak skromnego świadczenia na wypadek konieczności zwrotu jakiejś części świadczenia.

Tym samym Sąd uznał, iż zaskarżoną decyzję w części, w której dotyczy potrąceń nadpłaconych dopłat należało zmienić na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc w związku z omówionymi wyżej przepisami, o czym orzeczono w pkt. 1 sentencji wyroku.

W punkcie 2 wyroku Sąd Okręgowy, kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. w związku z § 2 ust. 1 i 2 w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. (t.j. Dz. U. 2015.08.01 ze zm.), obciążył pozwanego – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kosztami zastępstwa procesowego ubezpieczonej udzielonego z urzędu w wysokości 180,00 zł, zasądzając je w trzykrotnej stawce minimalnej wraz z podatkiem VAT, biorąc pod uwagę znaczny stopień zawilóści sprawy, istotny nakład pracy pełnomocnika oraz jego wkład pracy w przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy i dokonania jej rozstrzygnięcia

SSO Ewa Piotrowska